

TENTAMEN I KRYPTERINGSMETODER OCH SÄKRING AV DATASYSTEM

7.5 HP

29 maj, 2013 kl. 9.00 – 13.00

Maxpoäng: 30p. **Betygsgränser:** 12p: betyg 3, 18p: betyg 4, 24p: betyg 5.

Hjälpmaterial: Miniräknare samt formelsamling som medföljer tentamenstexten.

Kursansvarig: Eric Järpe, telefon 0702-822 844, 035-16 76 53.

Till uppgifterna skall *fullständiga lösningar* lämnas. Lösningarna ska vara *utförligt* redovisade! Varje lösning ska börja överst på nytt papper. Endast en lösning per blad. Lösningar kommer finnas på internet: <http://dixon.hh.se/erja/teach> → *Krypteringsmetoder och säkring av datasystem*.

1. Vad kallas den kodknäckningsmaskin som 1998 konstruerades enbart för att knäcka USAs officiella krypteringssystem DES? (2p)
2. Vad kallas tekniken att knäcka ett krypto genom att systematiskt gissa på alla möjliga teckenkombinationer för att testa vilken nyckel som dekrypterar koden? (2p)
3. Beräkna $\text{gcd}(166\,488, 338\,184)$. (3p)
4. Vilken europeisk regent använde på 1500-talet substitutionskrypton i sin krypterade kommunikation med sina allierade vilket slutade med att regenten blev avslöjad och halshuggen? (2p)
5. Föklara kortfattat begreppet *krypteringssystem med symmetriska nycklar*. (3p)
6. Avgör vilka av talen: 2 477, 34 933, 124 235 246, 70 056 049, 70 056 051 som är primtal och vilka som inte är det. Alla svar skall motiveras. (5p)
7. Då man väljer hashfunktion finns det vissa önskvärda egenskaper som gör den mer eller mindre lämplig. Nämnn och förklara 2 sådana kvalitetsegenskaper. (3p)
8. Antag att man ska skicka ett meddelande bestående av 100 tecken och att varje tecken överförs felaktigt med sannolikhet 2%. Vad är då sannolikheten att det mottagna meddelandet innehåller exakt 1 felaktigt tecken? (3p)
9. Vad innebär *Kerchoffs princip*? (3p)
10. Vilka tal n gör att $42n^3 + 2$ ger resten $13n(n + 1)$ vid heltalsdivision med 6? (4p)

LYCKA TILL!

Formelsamling

Formler och tabeller inom Kryptering och datasäkerhet för IT-forensiker
Kursansvarig: Eric Järpe
Högskolan i Halmstad

Matematik

Definition 1 MÄNGDBETECKNINGAR

- \emptyset Tomma mängden Ω Hela utfallsrummet
 \cup Unionen \cap Snittet
 C Komplementet $|A|$ Antalet element i A

Sats 1 ADDITIONSSATSEN

För alla mängder A och B gäller att $|A \cup B| = |A| + |B| - |A \cap B|$.

Sats 2 DE MORGANS LAGAR

För alla mängder A och B gäller att $(A \cup B)^C = A^C \cap B^C$ och $(A \cap B)^C = A^C \cup B^C$.

Sats 3 EXPONENTLAGARNA

$a^{b+c} = a^b a^c$, $a^{bc} = (a^b)^c = (a^c)^b$, $a^0 = 1$ och $a^1 = a$.

Sats 4 LOGARITMLAGARNA

$\log_a(bc) = \log_a b + \log_a c$, $\log_a(b^c) = c \log_a b$, $\log_a a = 1$ och $\log_a 1 = 0$.

Sats 5 KVADRERINGSREGLERNA

$(a+b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$, $(a-b)^2 = a^2 - 2ab + b^2$ och $(a+b)(a-b) = a^2 - b^2$.

Sats 6 ANDRAGRADSEKVATIONER

Om $x^2 + px + q = 0$ så är $x = -\frac{p}{2} \pm \sqrt{\frac{p^2}{4} - q}$.

Sats 7 FAKTORSATSEN

Varje polynom $p(x) = a_0 + a_1x + a_2x^2 + \dots + a_{n-1}x^{n-1} + x_n$ av grad n har n nollställen x_1, x_2, \dots, x_n och kan faktoriseras mha dessa enligt $p(x) = (x - x_1)(x - x_2) \cdots (x - x_n)$.

Algoritm 1 DIVISIONSALGORITMEN

För alla heltalet a och b $\neq 0$ finns det heltalet k och r sådana att $0 \leq r \leq |b| - 1$ och

$$\frac{a}{b} = k + \frac{r}{b}$$

där talet k kallas **kvot** och talet r kallas (**principal**) **rest**.

Definition 2

Ett primtal är ett heltalet som inte är jämnt delbart med något annat heltalet andra än 1 och sig själv.

Algoritm 2 ERATOSTHENES SÅLL

Antag att man vill generera alla primtal $\leq n$.

1. Gör en lista över alla heltalet från 2 till n .
2. Ringa in det första icke strukna eller inringade talet.
3. Stryk alla multipler av det senast inringade talet från resten av listan.
4. Om inte alla tal $\leq \sqrt{n}$ är inringade eller strukna, gå tillbaks till steg 2.
5. Då alla tal som är $\leq \sqrt{n}$ behandlats är de icke strukna talen primtalen.

Definition 3

Den största gemensamma delaren, $\gcd(a, b)$, för två heltalet, a och b , är produkten av alla primtalsfaktorer som är gemensamma i a och b .

Algoritm 3 EUKLIDES ALGORITM

För att bestämma $\gcd(a, b)$, där $a > b$, bestäm r_1, r_2, r_3, \dots så att

$$\begin{cases} a = c_1b + r_1 & \text{där } 0 \leq r_1 \leq |b| - 1 \\ b = c_2r_1 + r_2 & \text{där } 0 \leq r_2 \leq r_1 - 1 \end{cases}$$

och fortsättningsvis

$$\left\{ \begin{array}{ll} r_1 = c_3r_2 + r_3 & \text{där } 0 \leq r_3 \leq r_2 - 1 \\ r_2 = c_4r_3 + r_4 & \text{där } 0 \leq r_4 \leq r_3 - 1 \\ \vdots & \vdots \\ r_{n-2} = c_nr_{n-1} + r_n & \text{där } 0 \leq r_n \leq r_{n-1} - 1 \\ r_{n-1} = c_nr_n + 0 & (\text{där alltså } r_{n+1} = 0) \end{array} \right.$$

Den första resten r_i som är = 0 (dvs r_{n+1} i förklaringen ovan) kallas den **första försvinnande resten**, den senaste resten innan den (r_n i förklaringen ovan) kallas den **sista icke-försvinnande resten**. Och det är den sista icke-försvinnande resten som är $\gcd(a, b)$.

Sats 8 RESTRÄKNING

Om $a \equiv r \pmod{c}$ och $b \equiv s \pmod{c}$,
så är $a + b \equiv r + s \pmod{c}$.

Om $a \equiv r \pmod{c}$ och $b \equiv s \pmod{c}$,
så är $ab \equiv rs \pmod{c}$.

Om $a \equiv r \pmod{c}$,
så är $a^b \equiv r^b \pmod{c}$.

Definition 4

Heltalen a och b kallas **relativt prima** om $\gcd(a, b) = 1$.

Definition 5

Låt a och b vara heltal. Det minsta tal, c , sådant att $c = am = bn$ för några heltal m och n kallas **minsta gemensamma multipel** för a och b och betecknas $\text{lcm}(a, b)$.

Definition 6

Om a och n är heltal och $n \neq 0$, så kallas det minsta positiva heltal x sådant att $ax \equiv 1 \pmod{n}$ för den **diskreta (multiplikativa) inversen** till a mod n .

Sats 9 LÖSNING AV DIOFANTISKA EKVATIONER MED 2 OBEKANTA

Antag att vi vill lösa den **diofantiska ekvationen** $ax + by = c$.

- Börja med att beräkna $d = \gcd(a, b)$ mha Euklides algoritm.
- Om c inte är en multipel av d så har inte ekvationen någon lösning.
- Om c är en multipel av d , låt $k = \frac{c}{d}$.
- Lös den diofantiska ekvationen $ax + by = k$ genom att nysta upp räkningen med Euklides algoritm ovan baklänges. Kalla lösningen (x_1, y_1) .
- Lösning till ekvationen $ax + by = c$ fås slutligen som (dx_1, dy_1) (eftersom $adx_1 + bdy_1 = d(ax_1 + by_1) = dk = d\frac{c}{d} = c$).

Sats 10 För att ta reda på en lösning till kongruensekvationen $ax \equiv 1 \pmod{n}$ kan man lösa den diofantiska ekvationen $ax - bn = 1$.

Definition 7

Den **diskreta (multiplikativa) inversen** till a mod n är det minsta positiva heltalet b sådant att $ab \equiv 1 \pmod{n}$.

Sats 11

Om p är ett primtal och $a \not\equiv 0 \pmod{p}$, så finns det ett tal b sådant att $ab \equiv 1 \pmod{p}$.

Definition 8

Om a, b och n är heltal sådana att $b \neq 0$ och $n \neq 0$, så kallas det minsta positiva heltal x sådant att $a^x \equiv b \pmod{n}$ för den **diskreta a-logaritmen** av b mod n .

Sats 12 FERMATS LILLA SATS

Om p är ett primtal och $a \not\equiv 0 \pmod{p}$, så är $a^{p-1} \equiv 1 \pmod{p}$.

Sats 13 $\text{lcm}(a, b) = \frac{ab}{\text{gcd}(a, b)}$ för alla heltalet a och b .

Sats 14 SUMMERINGSREGLER

$$\sum_{k=1}^n a b_k = a \sum_{k=1}^n b_k \quad \text{och} \quad \sum_{k=1}^n (a_k + b_k) = \sum_{k=1}^n a_k + \sum_{k=1}^n b_k$$

Sats 15 BINOMIALKOEFFICIENTER

Antalet sätt att välja k element bland n möjliga (utan återläggning och utan hänsyn till ordningen) är

$$\binom{n}{k} = \frac{n!}{k!(n-k)!} \quad \text{där } n! = n(n-1)(n-2) \cdots 3 \cdot 2 \cdot 1$$

Sats 16 BINOMIALSATSEN

För alla reella tal a och b och positiva heltalet n är

$$(a + b)^n = \sum_{k=0}^n \binom{n}{k} a^k b^{n-k}$$

Matematisk statistik

Sats 17 KOMPLEMENTSATSEN

$$P(A^C) = 1 - P(A)$$

Sats 18 ADDITIONSSATSEN

$$P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B).$$

Definition 9

A och B är oberoende händelser om $P(A \cap B) = P(A)P(B)$.

Två slumpvariabler, X och Y med utfallsrum Ω_X resp. Ω_Y , är oberoende om $P(X \in M_X, Y \in M_Y) = P(X \in M_X)P(Y \in M_Y)$ för alla M_X i Ω_X och M_Y i Ω_Y .

Sats 19 BINOMIALFÖRDELNING

Om $X = Y_1 + Y_2 + \dots + Y_n$ där $P(Y_k = 1) = p$ och $P(Y_k = 0) = 1 - p$ för alla $k = 1, 2, \dots, n$ och variablerna Y_1, Y_2, \dots, Y_n är oberoende av varandra, så är $X \in \text{Bin}(n, p)$ (dvs X är binomialfördelad med n och p) vilket innebär att dess sannolikhetsfunktion är $P(X = k) = \binom{n}{k} p^k (1 - p)^{n-k}$, $E(X) = np$ och $V(X) = np(1 - p)$.

Sats 20 NORMALFÖRDELNING

Denna betecknas $N(\mu, \sigma^2)$ där μ är väntevärde och σ^2 är varians. Om $X \in N(0, 1)$ kallas X standard normalfördelad, och dess fördelningsfunktion är $\Phi(x) = P(X \leq x)$. Om $X \in N(\mu, \sigma^2)$ så är $P(X \leq x) = \Phi\left(\frac{x-\mu}{\sigma}\right)$ för alla $x \in \mathbb{R}$.

Symmetri: $\Phi(-x) = 1 - \Phi(x)$ för alla $x \in \mathbb{R}$.

Sannolikheter: $P(a \leq X \leq b) = \Phi\left(\frac{b-\mu}{\sigma}\right) - \Phi\left(\frac{a-\mu}{\sigma}\right)$ för all $a < b \in \mathbb{R}$

Definition 10

$$\text{Medelvärde: } \bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$$

$$\text{Stickprovsvarians: } S^2 = \frac{1}{n-1} \left(\sum_{i=1}^n X_i^2 - n \bar{X}^2 \right)$$

Statistiska metoder vid kryptografi

Sats 21 ÖVERFÖRINGSKVALITET

Antag att man vill skicka ett meddelande med n tecken där varje tecken skickas felaktigt med sannolikhet p oberoende av varandra. Då är antalet tecken skickas som felaktigt

$$Y \in \text{Bin}(n, p).$$

Om dessutom $np(1 - p) > 10$ så är approximativt

$$\frac{Y - np}{\sqrt{np(1 - p)}} \in N(0, 1) \quad \text{dvs} \quad P(Y \leq y) = \Phi\left(\frac{y - np}{\sqrt{np(1 - p)}}\right) \text{ för alla } y \in \mathbb{R}$$

Definition 11 BARKMANS KRYPTOINDIKATOR

Beräkna först frekvenser, o_1, o_2, \dots, o_k , av k olika tecken som används i en teckenmassa och sedan värdet av kryptoindikatorn

$$U = n + \sum_{i=1}^k o_i\left(\frac{k}{n} - 2\right)$$

Om värdet på denna understiger $\chi^2_\alpha(k - 1)$ (t ex med $\alpha = 0.05$) så är det en indikation på att teckenmassan är krypterad kod.

Definition 12 PROCESSKONTROLL

Beräkna successivt Barkmans kryptoindikator för textblock med k klasser vardera – ger värden u_1, u_2, u_3, \dots för tidpunkterna $t = 1, 2, 3, \dots$. En förändring inträffar vid den stokastiska tidpunkten θ så att

$$U_t \in \begin{cases} \psi_{c,k-1}^2 & \text{om } t < \theta \\ \chi_{k-1}^2 & \text{om } t \geq \theta \end{cases}$$

där χ_{k-1}^2 är χ^2 -fördelningen med $k - 1$ frihetsgrader och $\psi_{c,k-1}^2$ är fördelningen för cX^2 där X^2 är χ^2 -fördelad med $k - 1$ frihetsgrader. **Shewarts metod** för att upptäcka att denna förändring är att stanna vid tiden

$$\tau_S = \min\{t \geq 1 : u_t > C\}$$

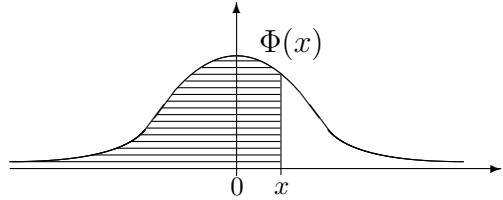
där C är en lämpligt vald konstant. **CUSUM-metoden** för att upptäcka att denna förändring är att stanna vid tiden

$$\tau_C = \min\{t \geq 1 : a_t > C\}$$

där

$$a_t = \begin{cases} 0 & \text{om } t = 0 \\ \max(0, a_{t-1} - 1) + \frac{k-1}{2} - \frac{c-1}{c} U_t & \text{om } t = 1, 2, 3, \dots \end{cases}$$

och C är en lämpligt vald konstant.

Normalfördelningsvärdet

Tabell över värden på $\Phi(x) = P(X \leq x)$ där

$X \in N(0, 1)$. För $x < 0$ utnyttja relationen $\Phi(x) = 1 - \Phi(-x)$.

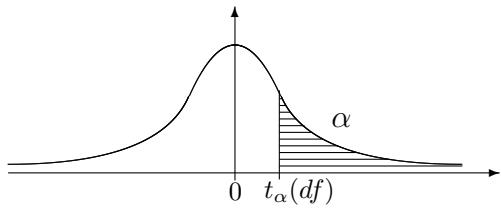
x	+0.00	+0.01	+0.02	+0.03	+0.04	+0.05	+0.06	+0.07	+0.08	+0.09
0.0	0.5000	0.5040	0.5080	0.5120	0.5160	0.5199	0.5239	0.5279	0.5319	0.5359
0.1	0.5398	0.5438	0.5478	0.5517	0.5557	0.5596	0.5636	0.5675	0.5714	0.5753
0.2	0.5793	0.5832	0.5871	0.5910	0.5948	0.5987	0.6026	0.6064	0.6103	0.6141
0.3	0.6179	0.6217	0.6255	0.6293	0.6331	0.6368	0.6406	0.6443	0.6480	0.6517
0.4	0.6554	0.6591	0.6628	0.6664	0.6700	0.6736	0.6772	0.6808	0.6844	0.6879
0.5	0.6915	0.6950	0.6985	0.7019	0.7054	0.7088	0.7123	0.7157	0.7190	0.7224
0.6	0.7257	0.7291	0.7324	0.7357	0.7389	0.7422	0.7454	0.7486	0.7517	0.7549
0.7	0.7580	0.7611	0.7642	0.7673	0.7704	0.7734	0.7764	0.7794	0.7823	0.7852
0.8	0.7881	0.7910	0.7939	0.7967	0.7995	0.8023	0.8051	0.8078	0.8106	0.8133
0.9	0.8159	0.8186	0.8212	0.8238	0.8264	0.8289	0.8315	0.8340	0.8365	0.8389
1.0	0.8413	0.8438	0.8461	0.8485	0.8508	0.8531	0.8554	0.8577	0.8599	0.8621
1.1	0.8643	0.8665	0.8686	0.8708	0.8729	0.8749	0.8770	0.8790	0.8810	0.8830
1.2	0.8849	0.8869	0.8888	0.8907	0.8925	0.8944	0.8962	0.8980	0.8997	0.9015
1.3	0.9032	0.9049	0.9066	0.9082	0.9099	0.9115	0.9131	0.9147	0.9162	0.9177
1.4	0.9192	0.9207	0.9222	0.9236	0.9251	0.9265	0.9279	0.9292	0.9306	0.9319
1.5	0.9332	0.9345	0.9357	0.9370	0.9382	0.9394	0.9406	0.9418	0.9429	0.9441
1.6	0.9452	0.9463	0.9474	0.9484	0.9495	0.9505	0.9515	0.9525	0.9535	0.9545
1.7	0.9554	0.9564	0.9573	0.9582	0.9591	0.9599	0.9608	0.9616	0.9625	0.9633
1.8	0.9641	0.9649	0.9656	0.9664	0.9671	0.9678	0.9686	0.9693	0.9699	0.9706
1.9	0.9713	0.9719	0.9726	0.9732	0.9738	0.9744	0.9750	0.9756	0.9761	0.9767
2.0	0.9772	0.9778	0.9783	0.9788	0.9793	0.9798	0.9803	0.9808	0.9812	0.9817
2.1	0.9821	0.9826	0.9830	0.9834	0.9838	0.9842	0.9846	0.9850	0.9854	0.9857
2.2	0.9861	0.9864	0.9868	0.9871	0.9875	0.9878	0.9881	0.9884	0.9887	0.9890
2.3	0.9893	0.9896	0.9898	0.9901	0.9904	0.9906	0.9909	0.9911	0.9913	0.9916
2.4	0.9918	0.9920	0.9922	0.9925	0.9927	0.9929	0.9931	0.9932	0.9934	0.9936
2.5	0.9938	0.9940	0.9941	0.9943	0.9945	0.9946	0.9948	0.9949	0.9951	0.9952
2.6	0.9953	0.9955	0.9956	0.9957	0.9959	0.9960	0.9961	0.9962	0.9963	0.9964
2.7	0.9965	0.9966	0.9967	0.9968	0.9969	0.9970	0.9971	0.9972	0.9973	0.9974
2.8	0.9974	0.9975	0.9976	0.9977	0.9977	0.9978	0.9979	0.9979	0.9980	0.9981
2.9	0.9981	0.9982	0.9982	0.9983	0.9984	0.9984	0.9985	0.9985	0.9986	0.9986

x	+0.0	+0.1	+0.2	+0.3	+0.4	+0.5	+0.6	+0.7	+0.8	+0.9
3	0.9987	0.9990	0.9993	0.9995	0.9997	0.9998	0.9998	0.9999	0.9999	1.0000

Normal-percentiler:

Några värden på λ_α sådana att $P(X > \lambda_\alpha) = \alpha$ där $X \in N(0, 1)$

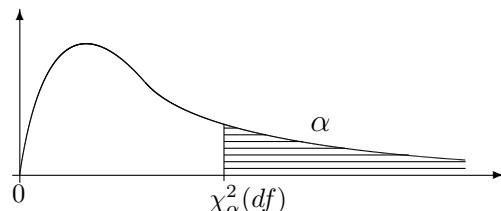
α	λ_α	α	λ_α
0.1	1.281552	0.005	2.575829
0.05	1.644854	0.001	3.090232
0.025	1.959964	0.0005	3.290527
0.01	2.326348	0.0001	3.719016

t -percentiler

Tabell över värden på $t_\alpha(df)$.

df	α	0.25	0.10	0.05	0.025	0.02	0.01	0.005	0.001
1	1.0000	3.0777	6.3138	12.7062	15.8945	31.8205	63.6567	318.3088	
2	0.8165	1.8856	2.9200	4.3027	4.8487	6.9646	9.9248	22.3271	
3	0.7649	1.6377	2.3534	3.1824	3.4819	4.5407	5.8409	10.2145	
4	0.7407	1.5332	2.1318	2.7764	2.9986	3.7470	4.6041	7.1732	
5	0.7267	1.4759	2.0150	2.5706	2.7565	3.3649	4.0322	5.8934	
6	0.7176	1.4398	1.9432	2.4469	2.6122	3.1427	3.7074	5.2076	
7	0.7111	1.4149	1.8946	2.3646	2.5168	2.9980	3.4995	4.7853	
8	0.7064	1.3968	1.8595	2.3060	2.4490	2.8965	3.3554	4.5008	
9	0.7027	1.3830	1.8331	2.2622	2.3984	2.8214	3.2498	4.2968	
10	0.6998	1.3722	1.8125	2.2281	2.3593	2.7638	3.1693	4.1437	
12	0.6955	1.3562	1.7823	2.1788	2.3027	2.6810	3.0545	3.9296	
14	0.6924	1.3450	1.7613	2.1448	2.2638	2.6245	2.9768	3.7874	
17	0.6892	1.3334	1.7396	2.1098	2.2238	2.5669	2.8982	3.6458	
20	0.6870	1.3253	1.7247	2.0860	2.1967	2.5280	2.8453	3.5518	
25	0.6844	1.3163	1.7081	2.0595	2.1666	2.4851	2.7874	3.4502	
30	0.6828	1.3104	1.6973	2.0423	2.1470	2.4573	2.7500	3.3852	
50	0.6794	1.2987	1.6759	2.0086	2.1087	2.4033	2.6778	3.2614	
100	0.6770	1.2901	1.6602	1.9840	2.0809	2.3642	2.6259	3.1737	

χ^2 -percentiler

Tabell över värden på $\chi_\alpha^2(df)$.

df	α	0.999	0.995	0.99	0.95	0.05	0.01	0.005	0.001
1	0.0000	0.0000	0.0002	0.0039	3.8415	6.6349	7.8794	10.8276	
2	0.0020	0.0100	0.0201	0.1026	5.9915	9.2103	10.5966	13.8155	
3	0.0243	0.0717	0.1148	0.3518	7.8147	11.3449	12.8382	16.2662	
4	0.0908	0.2070	0.2971	0.7107	9.4877	13.2767	14.8603	18.4668	
5	0.2102	0.4117	0.5543	1.1455	11.0705	15.0863	16.7496	20.5150	
6	0.3811	0.6757	0.8721	1.6354	12.5916	16.8119	18.5476	22.4577	
7	0.5985	0.9893	1.2390	2.1673	14.0671	18.4753	20.2777	24.3219	
8	0.8571	1.3444	1.6465	2.7326	15.5073	20.0902	21.9550	26.1245	
9	1.1519	1.7349	2.0879	3.3251	16.9190	21.6660	23.5894	27.8772	
10	1.4787	2.1559	2.5582	3.9403	18.3070	23.2093	25.1882	29.5883	
12	2.2142	3.0738	3.5706	5.2260	21.0261	26.2170	28.2995	32.9095	
14	3.0407	4.0747	4.6604	6.5706	23.6848	29.1412	31.3193	36.1233	
17	4.4161	5.6972	6.4078	8.6718	27.5871	33.4087	35.7185	40.7902	
20	5.9210	7.4338	8.2604	10.8508	31.4104	37.5662	39.9968	45.3147	
25	8.6493	10.5197	11.5240	14.6114	37.6525	44.3141	46.9279	52.6197	
30	11.5880	13.7867	14.9535	18.4927	43.7730	50.8922	53.6720	59.7031	
50	24.6739	27.9907	29.7067	34.7643	67.5048	76.1539	79.4900	86.6608	
100	61.9179	67.3276	70.0649	77.9295	124.342	135.807	140.169	149.449	